

PAMPHYLIA BÖLGESİNDE BULUNMUŞ ROMA ÇAĞI OSTOTHEKLERİNDE KAPI ÖRGESİ

Ali Yalçın TAVUKÇU*

“Kapı”nın günümüzdeki yeri ve önemi konusunda çok şey söylenebilir. Genellikle ait olduğu mekanın giriş ve çıkışını sağlamakla birlikte, diğer mekanlarla ilişkisini kesmeye de yarayan işleviyle kapı; soğuk-sıcak gibi doğal etkenlerden korunmaya ve güvenlik sağlamaya yönelik mimari bir öge olarak hayatın her safhasında karşımızdadır. Sosyal ilişkilerimizde bir sembol olarak, “Benim için bütün kapılar kapandı”, “Açık kapı bırak” gibi deyimlerle de soyutlaştırılmıştır.

Anadolu’da yerleşik hayata geçen ilk uygarlıklardan günümüze dek yaklaşık aynı işlevlerde kullanıldığını gördüğümüz kapıların, soyut anlamlar taşıdığını belirleyen örneklerle sunaklar, mezar stelleri, lahitler ve ostothekler üzerinde sık sık rastlamaktayız.

İÖ. 6700’lerde Konya yakınlarındaki Çatalhöyük’e yerleşen Anadolu insanı henüz kapıyı gerçek anlamda keşfedememiş, bunun yerine çatudan açılan pencereleri kullanmıştır¹. Daha sonra Hitit İmparatorluk Döneminde inşa edilen kaleler, görkemli mimari anıtlar, yapılara uygun biçimde anıtsal kapılarla süslenmiştir². Bunların en önemlileri, Boğazköy Aslanlı Kapı³ Alacahöyük Sfenksli Kapı⁴, Yazılıkaya Açık Hava Tapınağı Kapısı⁵, kale ve tapınak kapılarıdır. Bunu takibeden Demirçığ Şehir Devletleri’nin kalelerinde girişin, sağ ve solunda yer alan iki aslanla korunmuş kapıların varlığına tanık olunur. Malatya- Aslantepesi Aslanlı Kapı⁶, Zincirli Aslanlı Kapı⁷ ve Sfenksli Kapı⁸, Kargamış⁹ ile Asur etkisinde yapılmış Sakçagözü¹⁰ ve Karatepe¹¹ kapıları örneklerden birkaçıdır. Yaklaşık aynı çağda Anadolu’da hüküm süren Urartu ve Frigler’de de kapı örgelerine rastlanır. Urartu tapınaklarının kapıları¹² ve kaya anıtları¹³ “epifanik”¹⁴ amaçlıdır. Bunlar işlev olarak birer kapı değildir -hem simgesel hem de işlevsel olan Urartu Tapınak kapıları hariç- kaya anıtları simgeseldirler. Frig kaya anıtlarındaki kapı biçimli nişler de aynı amaca yönelik olarak yapılmışlardır.

Grekler Dönemi’nde¹⁵ ise kapılar agora ve kutsal alanlara girişte proplealar ve propylonlar¹⁶ biçimini alırken Roma Çağı’nda anıt kemerler ve zafer taklarına dönüşmüştür¹⁷. Ayrıca Grek ve Roma Çağlarında mimariden başka, mezar stelleri, lahitler ve sunaklarda da simgesel kapı betimleri vardır¹⁸.

Pamphylia bölgesi ostothekelelerinde büyük çoğunluğunda karşılaştığımız kapı örgeleri de simgesel anlam taşımaktadır. Ostothekelelerin üzerindeki kapıların, üst pervaz taşıntularının altında yer alan zemine bağı konsol çıkıntularına asılmış bir tablo gibi durmaları da bundandır. Bu kapılardan ölüle ülkesine¹⁹ (=Hadoudomos), yeraltının efendisi Hades'e²⁰ inildiği kabul edilir. Homeros²¹ ve Hesiodos'un²² Hades'e ilişkin anlatımlarında; yeraltı ülkesine ulaşabilmek için geçilecek değişik özelliklere sahip dört ırmaktan²³ ve verilecek dört hediyeyle²⁴ söz edilir. Mezar stelleri, lahitler, ostothekeleler ve sunaklar (=Chitonik Sunaklar) üzerindeki Hades kapılarının dört göze bölünmesi²⁵ ve her gözünde değişik motiflerin işlenmesi, bu dört ırmak ve dört hediye ile ilgili imgesel bir anlatım olmalıdır. Lahitler ya da ostothekeleler üzerinde Hades kapılarına yer verilmesini F.İşık, "Roma Çağı Anadolu ustalarının değişiklik ve yenilik peşinde koşan düşüncelerinin sonucu"²⁶ na bağlamak istese de bu öge Roma Çağı ustalarının bir buluşu değildir. Çünkü, erken dönemde yapılmış lahitler, mezar stelleri ve sunaklar üzerinde de bu ögeye yer verildiğine tanık olmaktadır²⁷.

Pamphylia bölgesi ostothekelelerinde²⁸ sekiz değişik tipte işlenen kapıların yanında kapı örgesine hiç yer verilmeden bezenmiş örnekler de bulunmaktadır²⁹ (Çizim. 1-a).

TİP 1

Üzerine kapı örgesi işlenmiş ostothekelelerde 1. tipi lahit formu kapısı olanlar oluşturur³⁰ (Çizim1-b). Alanya'da ele geçen örnekte kapı üst pervaz taşıntularından zemine bağı iki konsol çıkıntısına asılmış gibi dururken; asıl kapı alanı dört gözlü, iki kanatlı bir forma sahiptir. Ayrıntılı ve özenli bir işçilikle kapı kanatlarından her biri iki ayrı bölüme ayrılmış, alt ve üst bölümler kendi içinde dörtgen profillerle tekrar hareketlendirilmiştir. İki yatay bant biçiminde düzenlenen üst pervazın köşelerine yerleştirilmiş iki akroter, pervazın hemen altına, konsollar arasına yerleştirilen dış sırası ile üst ve alt pervaz taşıntuları kapı çerçevesine lahit formu kazandırmıştır³¹. Kapının alt pervaz taşıntuları ile konsol çıkıntuları arasında kıvrılarak yükselen yapraklı sarmaşık dalı motiflerinin Lykia Lahitleri üzerindeki benzerlerini V.İdil, "Hayat Ağacı" olarak yorumlamaktadır³².

Bu örneğimizi diğer ostothekelelerden ayıran önemli bir özellik de üzerindeki Hades kapısının lahit formu yapısının yanında, köşelerinde girland taşıyıcı olarak, bukranon yerine Eros figürlerince yer verilmiş olmasıdır. Bu yönüyle de daha çok lahitlerin etkisinde kalmıştır³³.

TİP 2

Bölge ostoheklerinin büyük çoğunluğunun dar yüzleri üzerindeki Hades kapıları bir önceki tipte olduğu gibi dört göze bölünmüş ve üst pervaz taşıntıları altındaki konsol çıkıntılarına asılarak tuturulmuş bir tablo görünümündedir (Çizim.1-c). Kapının dört gözünün de bezeli olması özelliği Pamphylia bölgesinde birçok örnekte karşımıza çıkmaktadır. Genellikle üst iki gözde birbirine benzer çiçek-rozetler kullanılırken, alt gözlerde kapı halkası, selvi kozalağı ya da kenarları iç bükey düzenlenmiş dikdörtgen biçiminde stülize "hayat ağacı"³⁴ motifine yer verilmiştir. Bazen de kapının her gözü içerisine birbirinden farklı bezemeler işlenerek, Hades ülkesine girmek için verilecek (=sunulacak) dört hediye veya geçilecek dört ırmak simgesel olarak anlatılmış gibidir³⁵.

TİP 3

Bu tipi oluşturan örneklerde³⁶ kapı, ostohek'in dar yüzünde, üst pervaz taşıntılarından konsol biçimindeki çıkıntılara asılmış, dört göze bölünmüş ve sadece iki gözü bezenmiştir (Çizim.1-d). Elegeçen eserlerde Hades kapılarının alt, sağ veya üst iki gözü bezenmiş olanlarına rastlanırken, sol iki gözünde bezeme bulunanlara rastlanmamıştır. Gerçekte sol iki gözü bezenmiş kapılar da yapılmış olmalıdır. Ancak 3. Tip örneklerde her iki göz değişik şekillerde bezenebildiği halde, genellikle alt iki gözde birer halkanın kapı tokmağı olarak tercih edildiği gözlenmektedir. Bu bezeme elemanlarıyla usta konuya biraz daha gerçeklik ve doğallık katma çabasında olmalıdır.

TİP 4

4. Tipi oluşturan örneklerde de kapı, öncekilerde olduğu gibi dört göze bölünmüştür (Çizim.1-e). Ancak, bu gözlerden yalnızca bir tanesi bezenmiştir. Üç ostohekte karşılaştığımız bu tür bezemeye, bir örnekte kapının sol alt gözünde, diğer ikisinde ise sağ alt gözünde rastlamaktayız. Üst gözlerden birinin bezenmiş olduğu herhangi bir örnek henüz ele geçmemiştir. Kapıların birinde bezeme elemanı olarak bir önceki tipte olduğu gibiselvi kozalağına yer verilmesi, kozalağın "chitonik"³⁷ anlam taşımasındandır.

TİP 5

Dört göze bölünen, fakat kapı gözleri bezemesiz-boş bırakılan 5. tip Hades kapılarında ayrıntısız bir işçilik göze çarpar (Çizim.1-f). Ancak ustalar bu tipte eski geleneğe bağlı kalarak kapıyı dört göze bölmüş, yine sembolik olarak üst pervaz taşıntılarından zemine bağlı konsollara asmıştır. Ayrıntılı işçilik ya da bezeme yoluna gitmemiştir.

TİP 6

Bu tipin temel özelliği, önceki tiplerde kapılara sembolik anlam kazandıran taşıyıcı konsol çıkıntularına yer verilmeyişidir (Çizim.1-g). Eski gelenekten de tamamen kopmamış bir tarzda yapılan kapılar, konsolların dışında formunu korumuş, dört göze bölünmüştür. Fakat kapı gözlerinin içleri boşaltılmamış, kenar profillere dik, iç boşluklara meyilli bir kanalla, üsttekiler kare, alttakiler dikdörtgen biçimde dört göz halinde belirlenmiştir. Bu tipin sadece iki örneğini bulabildiğimiz bir alt grubunda ise, kapının sadece alt veya üst gözlerinde benzer uygulama yapılırken diğer kısımlar işlenmeden bırakılmıştır³⁸ (Çizim.1-h) .

TİP 7

Bu grupta artık konsollara yer vermeden kapının dış konturları belirlenmiştir (Çizim.1-i). Ayrıca, daha önceki gruplarda alışık olduğumuz , dört gözlü kapı yapma geleneği önemini yitirmiş, bunun yerine kapı gözleri önceki örneklerde görülen per-vaz hizalarından çizilerek gösterilmiştir.

Bu grubun bir alt tipini oluşturan örneklerde ise kapı, sadece dış konturları belirlenerek, iç bölme çizgilerine yer verilmeden, zeminden dışa taşan bir pano biçimindedir³⁹ (Çizim 1-j) .

TİP 8

Pamphylia bölgesi osthoklerinde son aşama, osthoklerin dar yüzlerinin birinde artık Hades kapısına hiç yer verilmemesi şeklinde izlenebilir (Çizim.1-k). Bu örnekler artık Hades'e olan inancın ortadan kalktığını, osthoklerin eski bir gelenek olarak, ölüleri gömmeye yönelik bir ihtiyaçtan dolayı yapıldığını göstermektedir.

Sonuç olarak; Pamphylia Bölgesi'nde İS.150 civarında⁴⁰ yapılmaya başlanan osthoklerin, İS.180-220 yılları arasında yapım yoğunluğu kazandığı izlenmektedir. Bu yoğunluk içinde, bütün Roma sanatlarında olduğu gibi osthoklerde de bir stil dönüşümü⁴¹ (bunun en iyi izlendiği tipler 5. ve 6. tiplerdir) yaşanmıştır. Erken örneklerde izlenen canlı ve doğal yapı, giderek yerini yozlaşmış, parçalanmış ve stili-ze olmuş bir yapıya bırakır. Bu dönüşüm birden bire olmamıştır. Hades kapılarında izlenebildiği kadarıyla, en erken örnekte sunaklar, lahitler ve mezar stellerindeki kapılardan etkilenmiş, ince işçilikli, özenli bir yapı varken(1.Tip), daha sonraki örneklerde sembolik bir tablo gibi yapılan kapı dört göze bölünmüştür. Erken örneklerde kapının bütün gözleri değişik motiflerle bezenmiş(2. Tip), biraz daha geç evrelerde ise iki gözün bezendiği (3. Tip), bazen de tek gözü bezemekle (4. Tip) yetinildiği gözlenmiştir. Bezeme elemanı olarak çiçek-rozetler (2.Tip), kapı halkaları (3.Tip), sivilize hayat ağacı (2.Tip) ve selvi kozalakları (4.Tip) ölümden sonraki hayatın devamlılığı düşüncesine yönelik olarak tercih edilmiş formlardır. Dört göze

bölmüdüğü halde bezenmeyen Hades kapısı örnekleri ise(5. ve 6. Tip), daha geçtir. Hiç bölünmeden bir kabartı şeklinde işlenenleri, son olarak Hades kapısına hiç yer verilmeyen örnekler takip eder⁴². İS. III.yy. sonlarında dinin ve dolayısıyla ölü gömme geleneklerinin değişmesiyle birlikte ostotheeklerin yapımının da son bulduğuna tanık olunur.

DİPNOTLAR

- * Arş.Gör.Ali Yalçın TAVUKÇU, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 25240- ERZURUM
(Makalenin hazırlanışında büyük emeği geçen hocam sayın Doç.Dr.Cevat BAŞARAN, Arş.Gör.Birol CAN, yüksek lisans öğrencileri Arkeolog M.Ali TAŞÇI, A. Vedat KELEŞ ve Ertan KÜÇÜKEFE ile makaleyi yazıya geçiren bilgi işlem uzmanı Köksal TAŞBAŞI'ya burada teşekkür etmek isterim.)
- 1 V. Sevin, Anadolu Arkeolojisinin ABC'si, (1991) 20; R.Naumman, Eski Anadolu Mimarlığı, (1991) 227.
 - 2 Ayrıntılı bilgi için bkz. K.Bittel, Die Hethiter, (1967); M.Darga, Hitit Sanatı, (1995) ; E.Akurgal, Anadolu Uygarlıkları, (1991).
 - 2 Bittel, age., 109, Ab.97-114; Akurgal, age., 531, lev. 29.;Darga, age., 130.
 - 4 Bittel, age., 187, Ab 209; Akurgal, age., 531, lev. 29;Darga, age., 130.
 - 5 K. Bittel, "Die Felsbilder von Yazılıkaya" İstanbuler Forschungen, Band. 5 (Bamberg 1934) 1-11, lev 1-31.
 - 6 Akurgal, age.,142, lev. 30;Darga, age., 325;C.Başaran, Hitit-Geç Hitit Yontu Sanatı İlişkileri, (Yayınlanmamış Doktora Ön Çalışması, Erzurum-1983) 22, lev. Vb.
 - 7 Darga, age., 240.
 - 8 Darga, age., 270; Başaran, age., 24, lev.Xb.
 - 9 W.Orthman, Untersuchungen Zur Spathetische Kunst,(1971), (Kargamış) Ba1/ Ba4.
 - 10 Darga, age., 297.
 - 11 Akurgal, age., 159 vd., şek. 77 vd.
 - 12 Akurgal, age., 182, şek. 188-189.
 - 13 B.B.Piotrovsky, "Vanskoe Tasartskvo (-Urartu)", DTCF. Dergisi (1965) 37-39, res.1 : Burada merdivenlerle yükselerek kayalığın en zirvesine, oradan da tanrıya ulaşma düşüncesi vardır.
 - 14 Tapınak kapılarının "Epifanik" amaçlı olması; tören günlerinde tapınak önünde toplanan halkın, çatıdan ışık alan tanrı heykelinin, tapının açılmasıyla görmelerindedir. Normal günlerde kapalı tutulan tapınak kapısı, içeri doğru girintili formu sayesinde kaya nişi görünümündedir.
 - 15 J.R.Carpenter, The Propylon in Greek and Hellenistic Architecture, (1970).
 - 16 En güzel örneklerden bazıları: "Atina Akrapolü Propylonu" (İÖ.V.yy.), G.Gruben, Die Temple Der Griechischen, (1966) 178; "Bergama Kutsal Alanı Propylonu" (İÖ. 197-159), "Aphrodisias Aphrodite Kutsal Alanı Tetrapylonu",

- (İS. 117-138), Akurgal, age., (1991) 334-467.
- 17 V. İdil, "Anadolu'da Roma İmparatorluk Devri Zafêr Takları ", Jale İnan Armağanı, (1991) 351-362, Lev. 348-354,
- 18 Lahitlerde, V.İdil, Likya Lahitleri, (1993) Taf 38 (-Olympos) ; Mezar Stellerinde, E.Pfuhl- H.Möbius, Die Ostgriechischen Grabreliefs I-II, (1969-1970) Taf, 310- 2165, Taf. 315-2210, 2207, 2209, 2206, Taf. 316-2220, Text band, 553 (Dorylaion Steli); Sunaklarda, E.Pfuhl- H.Möbius, age., Taf. 317-2232, Taf. 323-2297, Taf. 324-2295, 2296; Yayla 3, (1980) Third Report of the Northern Society for Anatolian Archaeology'de konuyla ilgili bir makale vardır.
- 19 A. Erhat , Mitoloji Sözlüğü (1984), 129
- 20 Homeros Odysseia X, 521 vd.; Erhat, age., 129,130; E.Hamilton , Mitologya, (1992) 15-16; Ş.Can, Klasik Yunan Mitolojisi, (1994) 416; Yeraltı tanrısı Roma Çağında da Greklerde olduğu gibi Hades diye anılmışken, bazıları ona yeraltı zenginliklerinden dolayı "Plutos" (-Zenginlik) demişlerdir. Bazıları da latince zenginlik anlamına gelen "Dis" kelimesini Hades'e ad olarak yakıştırmışlardır. Hades, aynı zamanda, görünmez anlamına da gelmektedir.
- 21 Homeros, Odysseia X, 512 vd.
- 22 Hesiodos, Theogonia, 767 vd.
- 23 C.Başaran, "Ein Girlandenrundaltar aus Kyzikos", Öjh. Band 60 (1990) Beiblatt 121-136; Homeros, Odysseia X, 512 vd.: Akheron= Acılar Irmağı, Pyriphlegeton= Alevler Irmağı, Kokytos= İnilteler Irmağı ve Skytis= Yemindir.
- 24 Homeros, age., 519-520'de ise Ballı Süt, Tatlı şarap, Su ve Ak Un'dan söz eder. Ayrıca Odysseia'da kısır ineklerin en iyisi, kapkara bir koç, bir koç ve birde kara koyunun kurban edilmesi gerektiğinden; Erhat, age., 152'de ise; Bal, Süt , Tatlı şarap ve Kurban Kanı'ndan bahseder. Bunlardan da anlaşılacağı üzere bütün engel, sunu ve kurbanlarda dört sayısı değişmez bir ölçüdür.
- 25 Hades Kapılarının dört göze bölünmesi ahşap mimariden etkilenmenin yanında, Vitruvius Mimarlık Üzerine On Kitap VI. Bölüm, 82; Lahitler üzerindeki kapılardan, İdil, age., Taf. 38 ve Dn. 20-21'de anlatılan nedenlerden dolayıdır. Başka örnekler için bkz. AJA, (1958) 273, lev. 72.
- 26 F.İşık, Anadolu Girlandlı Lahitleri, (Yayınlanmamış doçentlik tezi, Erzurum-1976) 188.
- 27 Erken dönem örnekleri için bkz. Yukarda Dn.16.
- 28 A.Y.Tavukçu, Pamphylia Bölgesi Ostothekelele, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erzurum -1993), 20. Sd. 1, 23Al 22, 30 Al 29, 31 Al 37, 32 Al. 12, 34 Al. 25, 36 Al. 38, 38 Al. 16 ve 44 An. 4.
- 29 Bu çalıřmaya esas olan eserlerin çođu Alanya, Antalya ve Side Müzesindeki ostothekelelelerdir.
- 30 Bu form bir mimari anlatım da olabilir. Bu durumda formun bir Hades Tapınağı betimi olduğu düşünülebilir. Ya da yeraltı dünyası, Grek Dini'nde Hades Ülkesi kabul edildiğine göre, bu kapı Hades Ülkesi'nin kapısıdır (?).
- 31 İdil, age., 37-38 , lev. 22, 1,2,3, 4, lev. 23, 1,2; E.Petersen-F.Von Luschan Reisen in Lykien II. band, 65 vd. res. XIII.
- 32 İdil, age., 49, lev. 38, 1 nolu Olympos Lahti, (Dn, 223): Bu motifler Ön-

Asya'da Sümerlerden başlayarak gelişen "hayat ağacı" motifi kavramının Roma İmparatorluk çağında betümlenmiş şeklini göstermektedir. Roma mitolojisinde ve sanatında hayat ağacı motifi kavramı yaşamakta ve bu motif tanrı simgesi olarak kullanılmakta ise de bunun tasvir şekli esaslı olarak değişikliğe uğramıştır. Yeni tarzda ortadaki ağaç kaybolmuş bunun yerine stülize sarmaşıklara yer verilmiştir. Benzer iki örneği Graz'ın güneybatısında Kainach vadisinde St.Wohann Ob Hohenburg 'da ele geçen ve Eggenbeiger Schlosprakta sergilenen bir stel ve Budapeşte National Museum'da sergilenen Danupentek de ele geçmiş bir mezar taşında da görmekteyiz. Bunlar için bkz. E.Unterkriecher, *Der Lebensbaum und Die Vasemit Leben Swosser auf Pravinzial Römischen von Noricum und Panionien*, (1978) (Ungedr Dissertation) 6, 28 vd. dn. 68 ve s. 118. kat III 6. lev 12, 32 ile kat., III lev. 12-33.

33 bkz. Yukarda Dn.28.

34 Stülize hayat ağacının benzerleri için bkz. T.Özgüç, *Altuntepe 1 "Mimarlık Anıtları ve Duvar Resimleri"*, (1966) 19-21, fig. 22-24.

35 bkz. Yukarda Dn. 20-21.

36 Tavukçu, age., 27, 36, 41.

37 Selvi ağacı yapraklarını mevsimlere göre dökmeyen bir yapıya sahiptir. Bu yüzden selvi kozalağı ölümden sonra yeniden dirilme, ya da öldükten sonra da hayatın devam edeceği ve ölümsüzlük anlamına gelmektedir. Bugün bile mezarlıklarda selvi ağacı dikme geleneği sürdürülmekte, mezar taşları üzerinde yeşil renkte selvi ağacı motifi yerleştirilerek bir yerde "hayat ağacı" simgelenmektedir. Selvi ağacı Grek Dininde Tanrı Apollon ile de ilişkili görülmekte ve "Matem"i simgelemektedir, Ş.Can, *Klasik Yunan Mitolojisi*, (1994) 61.

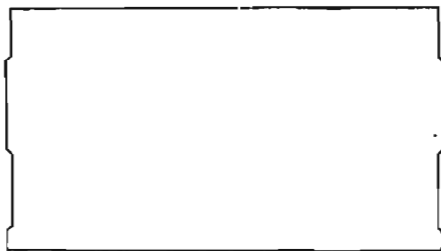
38 Tavukçu, age., 28 Al. 11, 37 Al. 21.

39 Tavukçu, age., 8 Al. 18, 15 Sd.3, 32 Al. 12, 39 Al. 17, 45 Al.39

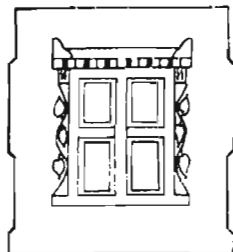
40 Gırlanlı Lahit yapma geleneği de bu dönemde başlar. Ancak Pamphylyia bölgesi, özellikle daha erken dönemde İonia'da var olan bu gelenekten etkilenmiş olmalıdır. Çünkü İonia bölgesi Erken Roma Dönemi'nde diğer bütün Anadolu bölgelerine nazaran daha gelişmiş sanat eserleri ortaya koymuş ve diğer bölgeleri etkilemiştir. Ancak ostotheplerde bu etkileşimi ortaya koyacak yeterli kanıtımız yoktur.

41 Stil dönümünün Anadolu mimari bezemelerindeki kanıtları için bkz. C. Başaran "Kyzikos Korinth Başlıkları" (TAD'de Baskıda) 14; mimarideki kanıtları için ise, Roma'daki Septimus Severus Takı ve Lepus Magna'daki Tetrapylon gösterilebilir, F.İşık, *Anadolu Gırlanlı Lahitleri*, (Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, Erzurum-1976) 253.

42 Bunu, Anadolu'ya güneyden giren ve gittikçe etkili olan Hıristiyanlıkla birlikte Pamphylyia bölgesi insanının yavaş yavaş Pagan Çağı Tanrıları'na olan inancının zayıflaması Hades'in ve Hades ülkesi ile birlikte Hades kapısının da önemini yitirmeye başlaması olarak değerlendirebiliriz. Bu yüzden halkın inancının sarsılmasına karşılık, yönetimin baskıcı pagan dininden olmasından kaynaklanan bir zorunluluk ve bocalamanın sonucu ostotheke yapımı iyice azalır, geleneksel olarak yapılanlar da yalın biçimler kazanır.

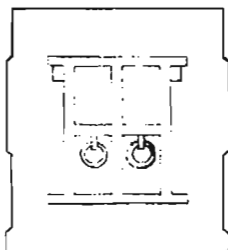
a.

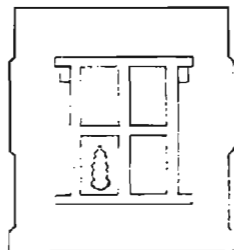
b.

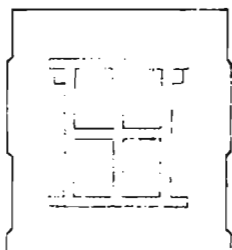
c.

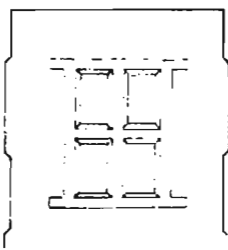
d.

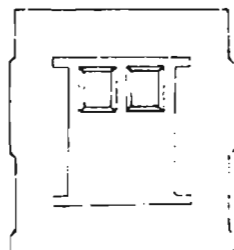
e.

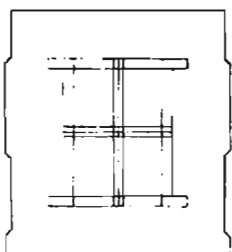
f.

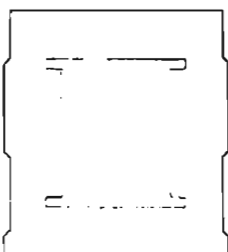
g.

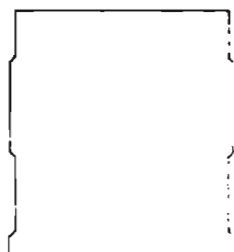
h.

i.

j.

k.